

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MƏDƏNİYYƏT VƏ TURİZM NAZİRLİYİ

MƏDƏNİYYƏTŞÜNASLIQ ÜZRƏ ELMİ-METODİKİ MƏRKƏZ

Dirijorluğun əsasları

UŞAQ MUSIQI VƏ İNCƏSƏNƏT

MƏKTƏBLƏRİ ÜÇÜN

P R O Q R A M

BAKI – 2015

Tərtibçilər:

Rauf İmanov

Mədəniyyətşünaslıq üzrə
Elmi-Metodiki Mərkəzin Təhsil
şöbəsinin baş metodisti

Yusif Vəliyev

G.G.Şaroyev adına 35 nömrəli
11 illik musiqi məktəbinin direktoru,
Əməkdar müəllim

Zülfüyyə İbrahimova

G.G.Şaroyev adına 35 nömrəli
11 illik musiqi məktəbinin müəllimi

Redaktor:

Natiq Mustafayev

Mədəniyyətşünaslıq üzrə
Elmi-Metodiki Mərkəzin Təhsil
şöbəsinin müdiri

Dirijorluğun əsasları fənninin məqsəd və vəzifələri

Müstəqil Azərbaycan Dövləti daim təhsil sisteminin təkmilləşməsi və gənc nəslin estetik tərbiyəsinin yaxşılaşması qayğısına qalır. Gənc musiqiçilərin hazırlanmasında tədrisin keyfiyyətcə yüksəldilməsi, gənclərin ideya-siyasi tərbiyəsinin yaxşılaşması, onların vətənpərvərlik ruhunda formalaşması – bütün bunlar tədrisin metodiki baxımdan getdikcə təkmilləşməsinin labüdlüyünə gətirir.

Uşaq musiqi və incəsənət məktəblərində təhsil alan şagirdlərin hərtərəfli professional musiqiçi kimi formalaşmasında tədris fənləri kompleksində “dirijorluq” fənni mühüm yerlərdən birini tutur.

Dirijorluq fənninin keçilməsində başlıca məqsəd şagirdləri bədii özfəaliyyət və ya uşaq musiqi məktəbləri orkestrləri üçün rəhbər hazırlamaq – onlara orkestrin təşkilini, tədris-tərbiyə və məşq proseslərini düzgün qurmağı aşılamaqdan ibarətdir. Şagirdlər gələcəkdə bu vəzifələrin öhdəsindən bacarıqla gəlmək üçün aşağıdakı mövzuları mükəmməl mənimsəməlidir:

1. Dirijorluq texnikasının əsasları.
2. Sınıfdə klavir üzrə dirijorluq.

Metodiki göstərişlər

Dirijorluq fənninin məşğələləri fərdi dərslər saatlarından ibarətdir.

Müəllim şagirdlər üçün tərtib etmiş olduğu fərdi plan əsasında məşğul olmalıdır. Hər şagird üçün fərdi plan tərtib edərkən, onların ümumi hazırlığını və dirijorluq qabiliyyətlərini nəzərə almaq lazımdır. Proqramda qeyd olunmuş mövzular ardıcıl olaraq bütün tədris illərində bir-birini əhatə edərək tamamlamalıdır. Fərdi planı tərtib edərkən hər yarımil üçün 2-3 əsər nəzərdə tutulmalıdır ki,

bunlar da xarakter, ölçü və dirijorluq sənəti baxımından bir-birindən fərqlənə bilər. Bu əsərlər Azərbaycan və xarici ölkə bəstəkarlarının əsərlərindən ibarət olmalıdır.

Dirijorluq fənnini aparan müəllim nəzərə almalıdır ki, hər bir ifaçılıq sənətinin öyrədilməsi kimi, dirijorluq sənətinin öyrədilməsində də dərslərin mövzulara bölünməsi, onların tədrisinə ayrılmış saatların reqlamentləşməsi müəyyən dərəcədə şərtidir.

Müəllim şagirdlərlə məşğul olarkən onlara əsərin ideya-bədii məzmununu açmağı öyrətməli və onların bədii zövqünün inkişaf etməsi, təkmilləşməsi üzərində sistemli-ardıcıl iş aparmalıdır.

Müntəzəm olaraq hər bir şagirdin nəzəri cəhətdən tam hazırlıqlı olmasına çalışmaq lazımdır. Şagirdlər dirijorluq etdikləri əsərləri, təhlil etməyi bacarmalıdırlar. Janr, üslub, forma, məzmun baxımından şagirdlər məşğələlərdə fortepiano ifasında səslənən əsərlərə dirijorluq edərkən, partiturada yazılanları şərti olaraq öz xəyallarında canlandırmağı bacarmalıdırlar (orkestrin səslənməsi, solist və ayrı-ayrı qruplar nəzərdə tutulur).

Keçilən əsərləri şagirdlərə əzbərlətmək daha məqsədəuyğun olar, çünki orkestrə daha dəqiq və sərbəst göstərişlər verməklə onun işi bir qədər yüngülləşmiş olar.

Şagirdlər partiturada olan bütün partiyaları düzgün və mükəmməl bilməlidirlər.

Müəllim tədricən şagirdlərə dirijorluq texnikasının əsaslarını mənimsətməlidir.

Giriş

Dirijorluq sənətinin qısaca inkişaf tarixi. Dirijorun xor orkestrdə rolu və vəzifələri. Görkəmli Azərbaycan və xarici dirijorlar haqqında məlumat. Dirijorluq prosesinin tərkibi və ifaçılıq əməyi. Dirijorun ümummədəni və musiqi dünya görüşü. Əsərin klavir üzərində hazırlıq işi və orkestr ilə məşq aparma.

İfa prosesində əsərin ideya-emosional məzmununun açılması dirijorun əsas vəzifəsidir.

Əsərin orkestrlə ifası dirijorun və kollektivin yaradıcılıq əməyinin yekunudur.

***Qeyd:** Bu fənni dirijorluq ixtisası olan müəllim aparmalıdır.*

Dirijorluğun əsasları fənninin tədrisi zamanı aşağıda göstərilən təlim məsələləri mərhələli şəkildə yerinə yetirilməlidir.

I

1. Bir səsli əsərlər.
2. Pauzalar (xanənin daxilindəki bir və ya bir neçə sayə ölçülən pauzalar nəzərdə tutulur).
3. Dirijor jesti və ritmik şəkil.

II

1. Frazalar, ştrixlər.
2. Əsərin məzmununun öyrənilməsi.
3. Müəllif haqqında qısa məlumat.
4. Əsərin üslubu və janrı.
5. Şagirdin dirijorluq texnikasının təkmilləşməsi.

III

1. İki səsli əsərlər.
2. Şagirdin fərdi planı əsasında klavir əsərlərinin dirijorluğu.

IV

1. 6 və 1 zərqli ölçülər.
2. Qeyri-bərabər mürəkkəb ölçülərin dirijorluğu.
3. Şagirdin orkestr təsəvvürünün inkişafı və xəyalən orkestri idarə etmək qabiliyyəti.

Qeyd: Şagirdlər müxtəlif ölçülü, xarakterli, dirijorluq texnikası baxımından fərqli olan, yalnız klavirdən 3-4 əsər keçməlidir.

Təxmini repertuar

Bir səsli

1. Tofiq Quliyev	“Dostluq mahnısı”
2. Səid Rüstəmov	“Bahar gəlir” “Qərənfil”
3. Oqtay Zülfüqarov	“Sərçə” “Birinci zəng”
4. Əşrəf Abbasov	“May nəğməsi”
5. Ramiz Mirişli	“Kosmonavtam” “Gəl, ay sığırçın”
6. Hökümə Nəcəfova	“Günəş olaram mən də”
7. Əziz Əzizov	“Əl-ələ”
8. Rafiq Rüstəmov	“Anacan”

Bir və iki səsli

1. Səid Rüstəmov	“Bənövşə” “Şəhərimiz”
2. Fəridə Quliyeva	“Zibəydə nənə”
3. Şəfiqə Axundova	“Neftçilər”
4. Hökümə Nəcəfova	“Əks səda” “Sağcıdır mənim nənəm”

5. Musa Mirzəyev	“Təbiət mahnısı”
6. Oqtay Rəcəbov	“Təmiz səma altında”
7. Cavanşir Quliyev	“Quşlar”

***Qeyd:** Bu fənnin istedadlı şagirdlərə II sinifdən tədris olunması məsləhətdir.*

